UUTISET

Taloudellisesti alavireisinä aikoina kulutuksen vältteleminen ei ole välttämättä järkevin ratkaisu. **SIGNE JAUHIAINEN PTT:N TALOUSTUTKASSA**

Stubb: Nato-jäsenyydestä kansan-äänestys

Pääministeri **Alexander Stubb** (kok.) toivoo, että seuraavassa hallitusohjelmassa ei suljeta Nato-jäsenyyttä pois hallituskauden aikana.

Stubb sanoi lauantaina Ylen Ykkösaamussa, että kansanäänestys Natosta voidaan järjestää, jos kaikkien puolueiden kesken ei päästä hakemisesta yksimielisyyteen.

Itsenäinen uskottava puolustus on pääministerin mielestä tärkeintä, sen jälkeen yhteistyö Ruotsin ja EU:n kanssa, ja vasta sitten vuorossa on Nato, jos tarpeen.

”On tärkeää, että teemme yhteistyötä länsimaisten demokratioiden kanssa. EU:n yhteistä turvallisuuspolitiikkaa ei pidä vähätellä.”

Puolueiden puheenjohtajien tapaaminen presidentti **Sauli Niinistön** kanssa perjantaina oli Stubbin mukaan hyvä esimerkki siitä, että Suomi voi yksituumaisesti edetä myös Venäjä-politiikassa.

MT–STT

TS: Vaali-ehdokkaille kirjanpito-pakko

Vaaleissa ehdokkaina oleville pohditaan velvollisuutta pitää kampanjakirjanpitoa, kirjoittaa Turun Sanomat. Oikeusministeriön asettama vaali- ja puoluerahoitustyöryhmä alkaa selvittää, pitäisikö vaalikampanjan tulot ja menot merkitä muistiin tai avata erillinen kampanjatili.

Tällä hetkellä läpi menneen ehdokkaan ei tarvitse esittää vaalirahailmoituksista tosite-teita. Valtiontalouden tarkastusvirasto on voinut velvoittaa ehdokkaan toimittamaan rahoituksestaan lisätietoja. Nyt tarkastusvirastolle halutaan antaa mahdollisuus saada lisätietoja myös kolmansilta osapuolilta tietojen tarkastamiseksi.

MT–STT

KSML: Eläinlääkäri tarkasti kohu-teurastamon

Itä-Suomen läänineläinlääkäri **Paula Hyvönen** tarkasti perjantaina kangasniemeläisen pienteurastamon sikalan ja navetan, jotka esiintyvät Oikeutta eläimille -järjestön verkkosivuillaan julkaisemissa kuvissa. Kuvat on otettu salaa.

Tarkastuksessa löytyi huomautettavaa, mutta eläinlääkärin mukaan tilan puutteet eivät olleet vakavia, kertoo Keskisuomalainen.

Hyvönen kehotti lopettamaan kaksi sikaa ja huomautti yhteiskarsinassa olevien vasikoiden likaisuudesta.

Eläinlääkäri kertoo, että tilalla oli peräsuolen ulosluiskahduksesta kärsivä sika, joka muistutti videolla ollutta lajitoveriaan. Lisäksi toisella sialla oli jalkavika.

Tilalla on 800 sikaa.

MT

KHO: Päästö-verotus syrjii tuontiautoja

Päästöihin perustuva autoverokäytäntö on EU-oikeuden vastainen, totesi korkein hallinto-oikeus (KHO) perjantaina antamassaan ratkaisussa.

Nyt ratkaistussa tapauksessa oli kyse vuosimallin 1998 Ferrarista, joka tuotiin Saksasta 2008. Tulli määritti autoveron hiilidioksidipäästön mukaan. EU-oikeuden mukaan autosta ei olisi saanut periä korkeampaa veroa kuin Suomeen uutena tuodusta vastaavasta autosta.

Suomessa siirryttiin 2008 päästöperusteiseen autoveroon. Tulli on perinyt päästöarvojen mukaisia autoveroja myös ennen vuotta 2008 käyttöönotetuista tuontiautoista.

Päätöksen seurauksena tulli joutuu palauttamaan väärin perittyjä autoveroja. Vanhempien suuripäästöisten tuontiautojen verot todennäköisesti laskevat.

NIKLAS HOLMBERG

UUTISTAUSTA

Suomea koettelee lama, ei taantuma

Viennin alamäki ja palkkamaltin puute veivät Suomen lamaan.

Suomen talouden lama syntyi viennin jyrkän vähenemisen vuoksi. Viennin hintakilpailukyky on heikko, eivätkä nollatasolle sovitut palkkasopimukset riitä korjaamaan sitä.

Viennin markkinaosuudet ovat olleet laskussa vuodesta 2003 lähtien – siis jo ennen finanssikriisin alkamista vuonna 2008. Nyt olemme Kreikan ja Italian sekä Espanjan ja Portugalin tapaan pitkittyvässä lamassa euron vankeina.

Miten tähän ahdinkoon on jouduttu?

Kolme epäsymmetristä vientishokkia

Suomen viennin rakenne oli suurin riski euroalueeseen liityttäessä.

Suurin viennin shokki on Nokian matkapuhelinten tuotannon jyrkkä väheneminen vuodesta 2009 lähtien ja loppuminen kokonaan vuonna 2013. Matkapuhelinten valmistuksen osuus bkt:sta oli suurimmillaan 3,5 prosenttia ja viennistä noin 13 prosenttia.

Toinen epäsymmetrinen, vain Suomea koetellut vientishokki oli painopaperin kysynnän väheneminen sähköisen viestintäteknologian läpimurron vuoksi.

Paperikoneita ja -tehtaita on suljettu useita kymmenen vuoden aikana, ja alasajo jatkuu. Painopaperin tuotanto on jo vähentynyt 30 prosentti-tia. Vaikutus koko viennin määrään on kahden prosentin luokkaa.

Euroon liityttäessä tiedettiin jo painopaperille ennustettu kysynnän väheneminen, mutta siitä ei ilmeisesti välitetty.

Kolmas shokki ovat Ukrainan kriisistä alkaneet pakotteet ja Venäjän vastapakotteet. Venäjän-viennin esteet ovat syöneet kokonaisvientä kahden prosentin verran – ensi vuonna todennäköisesti enemmän.

Ruplan kurssin romahdus vaikeuttaa myös muuta kuin vastapakotelistoilla olevaa vientiä.

Työvoimakustannukset eivät jousta

Kun Suomi liittyi euroon 15 vuotta sitten, työmarkkinoilla ei tehty muutoksia, joilla olisi voitu hillitä työvoimakustannusten nousua.

Vuodesta 2008 lähtien työvoimakustannukset ovat nousseet melkein jokaisena vuosineljänneksenä euroalueen keskiarvoa nopeammin. Erityisen suuri nousu oli vuosina 2011 ja 2012, jolloin ansiotaso kohosi eniten kuntien ja valtion töissä.

Työvoimakustannusten nousu on osaltaan vähentänyt vientiä.

Lama syntyi sekä epäsymmetrisistä shokeista että työvoimakustannusten liian nopeasta noususta. Laman pitkittymiseen vaikuttaa sen sijaan eniten kustannustason korkeus.

Lisäksi heikot kysyntänäkymät ovat karsineet investointeja. Euroalueen ja koko Euroopan kysynnän nousua ei ole odotettavissa.

Työmarkkinat kaipaavat uudistamista

Euroon liityttäessä moni tutkija ja ekonomisti varoitti päättäjiä riskeistä, joita Suomen viennin rakenne aiheuttaa. Poliitikkojen käsitykset asiasta vaihtelivat. Työmarkkinoiden jäykkyydestä oli jo silloin työmarkkinaosapuolilla jossain määrin erilainen käsitys.

Työvoimakustannukset suhteessa kilpailijamaihin mittaavat työmarkkinoiden joustavuutta. Tutkimusten mukaan viennin ja tuonnin markkinaosuudet riippuvat juuri siitä.

Ammattiyhdistysliike ja sen tutkimuslaitos vetoavat selvityksiin, joiden mukaan työmarkkinat ovat suhteellisen joustavat. Yrityksillä on mahdollisuus lomautuksiin ja yt-neuvottelujen jälkeen työvoiman vähentämiseen. Näitä mahdollisuuksia myös käytetään yritysten kannattavuuden säilyttämiseen, jolloin työttömyys pyrkii nousemaan.

Joustamattomuus syntyykin siitä, ettei ansiotaso jousta alaspäin työttömyyden lisääntyessä, mutta joustaa ylöspäin talouden kasvaessa.

Olisiko nyt 1990-luvun ja Etelä-Euroopan kriisimaiden tuoreista kokemuksista opittavissa tämä asia, ennen kuin ajaudutaan tässäkin lamassa jättityöttömyyteen?

Työmarkkinoiden uudistaminen on täysin välttämätöntä, mutta siihen ei maan hallituksella ole vielä selvää ohjelmaa, eikä se näytä syntyvän työmarkkinaosapuolten neuvotteluissa. Nollatasollekaan ansiotason muutoksissa ei ole päästy, saatikka sitten alaspäin. Ongelmaa ratkomaan tarvitaan työmarkkinaosapuolet, maan hallitus ja poliittiset puolueet yhteistoiminnassa.

PERTTI KUKKONEN työskenteli ennen eläkkeelle jäämistään PTT:n toimitusjohtajana.

Vientimarkkinaosuudet eräissä maissa

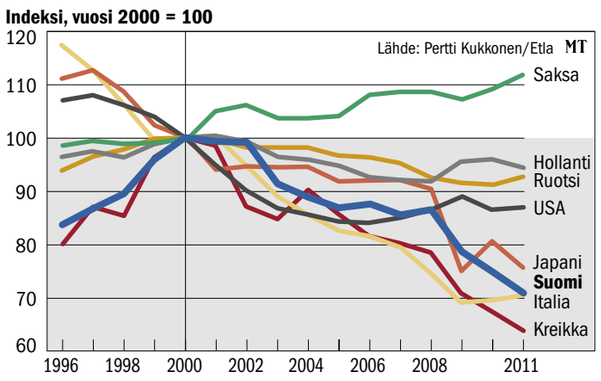

Työvoimakustannukset tuntia kohden

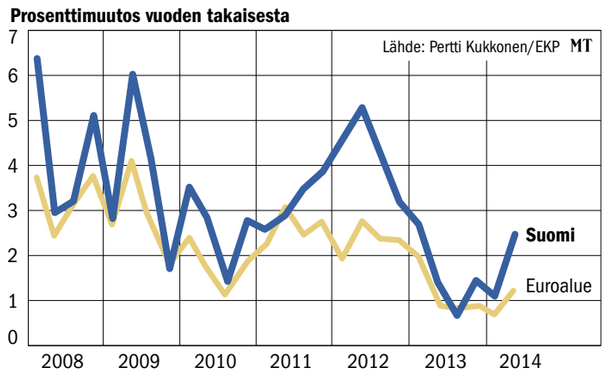

PTT:N TALOUSTUTKA

Joulupukin asioilla

Joulun aikaan perheenjäseniä ja ystäviä muistetaan lahjoilla, kukilla ja korteilla. Ainakin lasten mielestä lahjat ovat jännittävintä joulussa. Monille joulupukin asioiden hoitaminen – erityisesti viimetipassa – on joulussa stressaavinta.

Kuluttaminen ja kuluttamisen päivitteleminen kuuluvat jouluun. Viime vuonna joulukauppa kävi heikosti. Tämän vuoden tietoja vielä odotellaan, mutta ennusteen mukaan joulukauppaan ei odoteta kasvua. Taloudellinen epävarmuus hillitsee kulutusintoa, ja kuluttajat ovat tällä hetkellä tarkkoja euroistaan.

Kuluttaminen herättää myös periaatteellisempaa kritiikkiä. Yhdet korostavat, ettei kulutuksen kasvu voi jatkua loputtomiin. Toiset nostavat esille ympäristönäkökulman, jonka mukaan joululahjat kuluttavat luonnonvaroja ja saavat aikaan jätettä. Kolmannet ovat lähtökohtaisesti säästäväisiä ja kammoavat ylimääräistä tavaraa.

Valistunut kuluttaja joutuu miettimään ympäristöä ja kukkaroa säästäviä vaihtoehtoja. Läheisilleen voi antaa lahjaksi aikaa ja erilaisia palveluksia. Myös itse tehdyt herkut ja käsityöt saattavat toimia. Tiukassa tilanteessa pakettiin voi laittaa jopa kirjaston kirjan. Se tuo iloa joulunpyhinä, mutta ei rasita kukkaroa eikä täytä kirjahyllyä, koska se pitää aikanaan palauttaa.

Hyväntekeväisyyslahjat ovat kasvattaneet suosiotaan viime vuosina. Lahjaksi voi antaa vaikkapa vuohen, lehmän tai huussin, joka toimitetaan kehitysmaahan apua tarvitsevalla. Lahjan antaja ja saaja saavat hyvän mielen. Kun nurkat ovat täynnä tavaraa, hyväntekeväisyyslahjat ovat juuri sopivia.

Taloudellisesti alavireisinä aikoina kulutuksen vältteleminen ei ole välttämättä järkevin ratkaisu. Toiveissa on lahja, joka pitää kansantalouden pyörät pyörimässä, mutta ei lisää kodin tavaramäärää. Lahjakortti mukavaan palveluun toimii hyvin tässä tapauksessa. Esimerkiksi kasvohoito tai ravintolaillallinen ilahduttaa varmasti ja työllistää samalla paikkakunnan yrityksiä.

Kestävät ja tarpeelliset lahjat on parhaita, kun kuluttaja haluaa hoitaa joulupukin asiat perinteisellä tyylillä. Monet joulun hittilahjat saattavat jäädä kokonaan käyttämättä. Pieni tonttumainen urkinta etukäteen voi auttaa löytämään tavaran, joka on tarpeellinen lahjan saajalle.

SIGNE JAUHIAINEN on PTT:n ekonomisti.

signe.jauhiainen@ptt.fi

Sudenpyyntilupien haku alkaa

Kannanhoidollisten sudenpyyntilupien haku on käynnistynyt.

Suden kannanhoitosuunnitelma on lausuntokierroksella, mutta tulevaa muutosta ennakoiden poikkeuslupia sudenpyyntiin tulee hakea jo 9.1. mennessä Suomen riistakeskukselta. Lupakiintiö ja -ehdot määräytyvät lopullisesti asetuksen tullessa voimaan.

Riistakeskus arvioi tapauskohtaisesti perusteet poikkeuslupien myöntämiselle. Poikkeuslupa voidaan myöntääm ajalle 1.11.–31.3.

MT

HISTORIA

Vaikein lama menossa

Suomen taloutta on koetellut kolme suurta lamaa. Nykyinen on niistä vaikein.

Bruttokansantuote on tänä vuonna kuusi prosenttia pienempi kuin vuoden 2008 huipussa eikä käännettä kasvuun ole näkyvissä.

Työttömyys on noussut lähes 14 prosenttiin.

Viennin määrä on 22 prosenttia pienempi kuin 2008. Ulkomaankauppa on alijäämäinen ja vaihtotaseen vaje kasvaa.

1930-luvun lamasta selvittiin nousuun 1933, kun markka irrotettiin kultakannasta lokakuussa 1931 ja markka devalvoitui runsaasti. 1935 oltiin 19 prosenttia huipun yläpuolella.

Seuraava suuri lama 1990-luvulla syveni 1991–1992 niin jyrkästi, että finanssimarkkinat pakottivat markan kelluttamiseen ja devalvoitumiseen, mikä käänsi talouden nousuun 1994.

Kuuden vuoden kuluttua vuoden 1990 huipusta bkt oli jo prosentin huipun yläpuolella ja vahvassa nousussa.

Suomen kolme lamaa

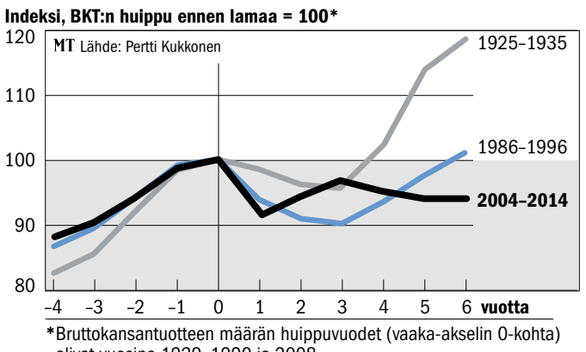

*Bruttokansantuotteen määrän huippuvuodet (vaaka-akselin 0-kohta) olivat vuosina 1929, 1990 ja 2008

KOMMENTTI

Häiriöt kohtelivat Suomea kovakouraisemmin kuin muita

Tein parikymmentä vuotta sitten tutkimusta ”Rahapolitiikka ja Suomen kriisi” 1990 -luvun lamasta. Suomen liittyminen euroon oli silloin vireillä ja keskustelu siitä kävi kuumana.

Kun kirjani lamasta julkistettiin 29.5.1997, sanoin tämän lehden ja Kauppalehden haastatteluissa, että epäsymmetriset shokit, Suomeen muita maita kovakouraisemmin kohdistuvat häiriöt, pitää ottaa vakavasti.

Metsäteollisuuden suuri osuus Suomen viennissä ja sen tunnetusti suuret heilahtelut lisäisivät suuren häiriön riskiä euroon liittymisen jälkeen.

Euroalue onnistuu pitkän päälle vain, jos siihen liittyvien maiden talouden rakenne on niin samanlainen, että alueen ulkopuolelta tulevat shokit eivät aiheuta erilaisia häiriöitä eri maissa.

Olin myös hyvin kriittinen Suomen työmarkkinoiden jouston puutteesta euroon mentäessä. (Tämä lehti teki siitä pääkirjoituksen 29.5.1997). 1990-luvun laman pohjassa työttömyys oli noussut lähes 20 prosenttiin. Kuitenkin työehtosopimuksissa oli joustettu vain sen verran, että palkkojen nousu oli saatu pysähtymään.

Se oli paljon vähemmän kuin mitä palkat ovat Etelä-Euroopan kriisimaissa nyt laskeneet ja mitä Suomen selviäminen lamasta nyt vaatisi.

PERTTI KUKKONEN

POP Pankit tekevät yhteenliittymää

POP Pankit alkavat valmistella talletuspankkien yhteenliittymää.

”Ratkaisu tukee asiakaspalvelun ja asiakastyytyväisyyden kehittämistä”, hallintoneuvoston puheenjohtaja **Hannu Saarimäki** sanoo.

EU:n uusi pankkisääntely on yhteenliittymän taustalla. Pankkisääntelyssä ei nykyistä POP Pankkien yhteisöä katsota ryhmäksi. Ne joutuisivat raportoimaan yksin ja toimimaan omillaan myös rahanhankinnassa.

Pankkiliitosta tehdään POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö. Pankit päättävät liittymisestään osuuskuntien kokouksissa alkuvuonna.

Toimitusjohtaja **Heikki Suutala** POP Pankkiliitosta laskee ryhmän saavan liittymässä edullista rahoitusta, kun se toimii pääomien tukkumarkkinoilla.

”Ratkaisu varmistaa tulevaisuuden kilpailukykyämme.”

Saarimäen mukaan uusi rakenne auttaa tehostamaan pankin toimintaa.

”Voimme keskittää riskienhallintaa ja hallinnollisia tehtäviä. Yhteistyö paranee pankkien välillä.”

POP pankkiliitto valmisteli yli vuoden pankkirakennettaan. Esillä oli tiettävästi useita malleja. Kolme pankkia lähti ryhmästä, koska koki byrokratian paisuvan liikaa.

Pankkiryhmä erkani muista osuuspankeista, kun nykyinen OP-ryhmä muodosti yhteenliittymän vuonna 1997.

Säästöpankit päättivät vuosi sitten muodostaa talletuspankkien yhteenliittymän.

JUHANI VIITALA